

Ivo Vlahović
Split

KAKO SE ŠJORA KATE ODALA I OSTALA DIVICA

(Iz zaboravjenih vrimen)

Rojena je i odgojena u sridnjoj grajskoj obiteji. Gojena je kako su se u jono vrijeme sve poštene i juske cure gojile. Bez tejata i bali, bez šetnje priko rive, nego bogobojazno, štujuć uvik svoje starije.

Jedan veštit za vanka traja je tridese godin, jer bi se obuka samo u svetašne dane, za po' u crikvu oli vidit presesun.

Muški prijatej ni' bilo na za promislit, a prijatejice su bile o' ditinstva pa do smrti.

Na ti način je naša cura živila, deboto uvik u kući, ni' štila libre ni druge vicje, ni' se bavila s ničim drugin, sve ča je znala bilo je to ča bi se u kući čulo, oli ča bi stare prijatejice u svojim čakulan prinile.

More bit, samo ča to nikor ne zna, da je u mladim danimaniman dikod, unutra u sebi, promislila na odaju, ali se sigurno nije žalostila ča je nikor ne vazimje, jer je to tako zapisano, to je božja voja.

Vaja reć da je bila puno dobre naravi, dobra kâ čelica. Mi bi' danas rekli kâ da je bila naivna. Bila je baš tamašna.

Eto s otin životon, mirno i lipo je živila sve do svoji četrdesete godin života, dok se ni' dogodilo to ča je deboto ni' ruvinalo. Ni kriva ni dužna propatila je bidna nikoliko godin, a sve su jon to

skuvale baš te njezine prijateljice o' ditinstva. Kako je došlo do tega da su jon te prijateljice došle na misal da je u tin godinan i neiskusnu u tin stvariman odadu?

Ona kâ cura živila je svo to vrime u kući starije sestře, koja je jemala muža i dicu, i pomagala jin je držat kuću. Otac i mater su jin davno umrli i njon su ostavili, zaraj tega ča je bila cura, bokun kuće, di je ona odila samo prispavat, a cili dan je bila u sestře.

Ni' da su jon prijateljice otila učini zla, vengo su promišjali, ako sestra umre a dica se poženu, ko će nju ranit i branit.

Dogovorili su se, a ona je pristala, i tako su počeli iskat dobru partiju. I našli su, ma su puno falili, a to ćemo posli vidit.

On je bija udovac, zva se File, jema je pedese godin. Bija je artišta i mužikant. Ono čemu se svak čudija a to je kako da oni nisu znali da je bija velik diškul i frajun. On je prin tega jema i ništo kuće i lipu butigu, ma je sve to bi' pofraja. Malo je artišti bilo koji su mislili na stare dane, ma je on bija baš od oni »kvanti čapa tanti špaka«.

A osin tega bija je i mužikant, a to su bili oni ča jin je bija drag dobri bokun i dobra kapjica. Inšoma, u njega je bila ona narav pravega spliskega bonvivana, kojemu su bile drage fraje, a bome i ženske, i bilo mu je u krv ulizlo da dolazi doma na male ure.

I za veliku pegulu naše juske cure baš tega Bertolda su našli da jon bude muž. More bit da on koji se bija navika da živi vita libera i čini ča ga je voja i ne bi se bija š njon oženi, da ga ni' privuka jedan magnet, a to je ono bokun kuće ča je ona jemala i o' koje je primala i ništo fita.

On je već u sebi činiya konte kako će tu kućicu izist, samo dok se malo stepli kraj nje.

Oženili su se brez nike ponpe, kako se i priliči, nisu višje bili ka mladi. Učinilo se bokun večere, a o' furešti je bija samo njegov kum. Spiza je bila domaća a vino iz konobe. Društvo se isto raspoložilo a File najvišje, a kako je bi' naušan duže osta za stolon, on ni' mislija rano po' spavat.

Špoža je niko vrime sidila za stolon a onda je pomogla u kužinu oprat sude. Kako ni' bila navikla kasno leć, ona je u osan uri pozdravila svi za stolon i išla u komoru leć. (Pir je bija u njezinoj kući.)

Bidna je mislija da će malo kasnije doć leć i File. Nju su prijateljice bile pripremile ča je toka tu noć, da vaja popustit svome čoviku, tako i vira zapovida. Samo, lako je bilo njiman govorit, ma se vajalo stavit u njezinu kožu. Nije lako juskoj ženskoj i to o' četrdeset godin, a odgojena je tako da se na svaku malo šporkiju rič zacrjeni, pa sa' leć sa čovikon kojega deboto i ne poznaje.

Splela je vlase u kosice, a vlas ni' bilo baš puno, ma se ona bila naučila o' ditinstva da svaku večer skupi vlase u kosice, ča su parile kâ dvi repice o' kozlića. Obukla je čistu novu košuju. I baš ta košuja je bila uzrok svemu. Bila je o' bile dobre kotunine, a kako je bila nova, bila je još sva ukorena. Nije ništa sličila na današnje košuje. Jemala je kurdile za zavezat se okolo vrata, na žnjute o' nog i pulce o' ruk. Tako je bija običaj (zaraj mali miši), bila je kâ prava tuniga, nidir nisi moga nać bokun otvora.

U ovome su prijatejice puno falile, ča je nisu uputile kako će se obuć, ma ko je moga znat ča će izać, a o tin stvarima se i ni govorilo, o' srama.

Naša se šjora Kate zlamenovala i priporučila prid slikon o' Gospe o'ruzarija, izmolila nikoliko očenaši. Udunula je sviću o' petroja, pa je ostala mala svitlost o' lumina i legla je. Ni' ona bidna mogla zaspāt, nego je prědala sva puna straja i molila se svecima da je pomognu. Zatvarale su se oči, ma je vajalo osta budan. I tako sve do ponoći.

Naš File se dobro najia i napija i osta je na stol dok se zadnji ni diga.

Ni' mu se dalo po leć, jer mu je i ponoća bilo rano.

Ka' su svi išli ča, mora je i on, oćeš nećeš po' leć. Uliza je u komoru, uzrignija nikoliko puti, pustija vodu u sić kraj komona, i s teškon mukon se svuka. Sve je ronja da su ovoj kući sve kukviže, da gredu leć kâ kokoše.

Doša je do posteje i zavalija se. Kad je malo opočinuja, palo mu je napamet da se to on kâ oženija, i da s otin on jema i ženu. A kako je on još uvik dobro držeći čovik, more se još čakod učinit.

Bidna Kate, ka' je čula da je File lega u posteju, sva se intemorila, ča oće reć da se okamenila. Ni' znala za se, samo su se usne pomicale, molila je ma ni' znala ča moli.

U niko doba File je počēja šarat s rukon i iskat ništo. Doša je rukon do nje, pa gori-doli. Iako je bija u po svisti, vinetan, isto se čudija kako nidir ne more intrat meso (a on kâ diškul je bija naučen na »one« ženske ča su jemale na se bjankariju o' svile s merliman). Prova je nikoliko puti, pa se štufa. Svuda tvrdo kâ jidro, vajalo bi jemat nož za preparat.

Zabeštima je nikoliko bogov i zahrka kâ prasac da se sve orilo. Parilo je da nikor vaja bačve. Ka' je ona čula tu mužiku, čekala je niko vrijeme, odanula je i pomalo zaspala. Ni' bidna znala da je ta noć i početak i svršetak.

Ujutro se File diga, reka je ništo ča se ni' razumilo i iša vanka. Doša je na obid, ma navečer je doša doma kasno, opet po staron običaju.

Tako je to išlo misec dan. Ona kâ prava žena, gre u spizu, razbije glavu ča će svomen mužu skuvat, lipo tišći kuću, a u večer

u postaju prèda dok File ne dojde doma. File nastavlja svoj život i ka' dojde doma, na male ure, ni abada na ženu. I more bit da bi tako odilo ko zna dokle, da se opet drugi nisu umišali.

Posli toliko vrimenta zaželila je Kate vidit sestru a i prijatejice. Našla i' je na okupu, pa kako se nisu vidile o' špožalicja, tako je bilo dosta tega za pripovidat. Poslin vengo su prošli u čakulan bunu i bunicu, ča se tiče drugEGA svita, ženske kâ ženske, kurijožaste, zapitale su kâ u zadnju, je li se File pokaza kako triba, je li učini svoju dužnost.

Ona ni' znala di će s očiman, o' srama. I onda jin je kazala da mirno žive, kâ ča je i red, samo da on dolazi kasno doma spavat, i da o' onoga nima ništa. Ispripovidala jin je kako je prvu večer s rukan ništa mota, mota po njoj, i posli tega nikad višje, i da ona jedna ne zna drugo ništa.

One su se sve puno začudile jer su bile ništo načule da njemu bome nisu mrske ženske, a da ona onako čista i juska, a bome ni' ni cotava ni gobava, i višje o' kojega muškoga bi se za nju mašija, a da on ne mari!

U zanju su rekle da to nisu čisti posli. Sigurno je vrag tot zamiša svoje prste. Onda su je svitovale da ka' on dojde doma neka pričeká dok ne zaspe, a neka pri tega najde jednu tikvu i na nju probuža dvi buže, kâ oči, neka unutra užge lumin, pa će tot bit nika kâ glava s jočiman, a neka ispo tikve stavi jednoga sveca s molitvon. I ona je bidna sve učinila kako su je svitovali.

Ma za pegulu on se te noći triba dignut za učinit potribu. Ka' se usta i vidija onu tikvu di svitli kâ dva oka, najpri kâ iza sna malo se pripa, pa ka' je malo boje pogleda i vidija ča je, udre šakon u tikvu, moja ti tikva odleti priko komore, a sveto uje iz lumina se prolije priko komona, a uz to je prosuja puste beštimje. Kako je bija veliki beštimadur, morete mislit ča je to bilo.

Ona je bila budna, prèdala, ni' mogla zaspat, pa ka' je čula ti šušur, a najvišje beštimje, sva je išla u se.

Prošlo je i to. Nastavlja se život kâ i pri. Njemu je išlo u krmu da jema ko da mu kuva, i pere ga, a i čistu postaju, pa jon ni' tija ništa reć, mislija je da je ona ka malo inšenpjana. A ona jedna, pametnija je o' njega, samo ne zna kako će, ka' je tako odgojena.

Projde jopet niko vrijeme, i ona pojde u sestru, a bome tamo su bile i prijatejice. Rič po rič, došlo se i na ono ča su najvišje otila znat. I ona jin ispripovidi sve kako je bilo, samo ni' mogla imenovat one beštimje, vengo se nikoliko puti zlamenovala i rekla da je beštima kâ pravi Irud.

Njima nikako ne gre u glavu ča se to s njen dogaja, pa su rekle da tot vaja ništo učinit najozbilnije ča bi ga priobratiilo.

Nagovoru Katu da pojde u crikvu o' sv. Franje i da pita fratra ča bi se moglo učinit. I fratar jon svituje da uzme kršćene vode i dâ jon jednu molitvu, pa ka' jon muž zaspe, neka mu očita molitvu i neka ga malo pošćropi s kršćenon vodon. Ona zafali fratra, plati ništo za molitvu i odnese doma.

Ka' je File tu noć malo vinetan doša doma, ni' ni pogleda ženu, vengo je odmar lega i zaspa kâ top.

Ona je čekala jednu uru, pa se sva u straju digla iz posteje, užgala jednu kandelu i polako došla na drugu stranu o' posteje, di je File blaženo spava, erka i puva kâ vol. Pročitala je ispo glasa molitvu i pošćropila ga tri puta kršćenom vodon, i to sa grančicon o' masline.

Ma, naša Kate je bila baš inpegulana. More bit da je s grančicon zagrabila malo više vode, pa je voda pala Fili na oči, i on se odo toga probudi.

Ka' je File otvoriya oči, deboto mu je pâ kolap. Onako iza sna puno se pripa, mislija je da su lašidi. Onda je jedva pripozna Katu i promislija da je poludila. A kako i neće, svak bi se pripa!

U onoj škurici sa svitlon o' kandeje, u biloj tunigi obučen, s kosican kâ dva roščića, tišći u jednoj ruci kandelu a u drugoj grančicu o' masline, pa kako se ni' nadala da će se File probudit, ostala je na misto kâ stup o' soli.

File ka' se malo razabra skoči je iz posteje kâ roketa, oli kâ da su ga iza šilon uboli, zgrabi robu iz katrige i uteče u kužinu. Obuka se kâ da će susvita, usput je beštima sve očeve i materine i uteka iz kuće.

Ona je ostala na misto, sva se smrzla, ni' mogla do sebe doć, ni' znala ča mu je, ča mu je to ona učinila.

On ni' više nikad pristupi nogon u njezinu kuću.

Posli dosta godin, ka' ni' bija za ništa, pala mu je napamet njezina kućica, kako bi mu lipo skuvala, kako bi mu to sa' dobro došlo. Poručiva je da bi se pomirili, ma ona ni čut. Ona je mirno živila, onako isto kâ i pri nego se onako nesriknjo odala.

On je umra u velikon siromaštvu, bez ikoga svoga kraj sebe. Šjora Kate ga je nadživila okolo dvadese godin i umrla kâ divica.

I ko zna kako težak život bi bila doživila s onin diškulon da ni' onu večer obukla onu novu košuju kâ jidro.

Ovo je sve živa istina.